

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Зубарєва О.Г.

кандидат філософських наук, доцент,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ АРТТЕХНОЛОГІЙ

Одним із головних напрямків системи освіти України є формування високоосвіченої та гармонійно розвиненої особистості. Сучасна педагогіка має головні стратегічні напрямки розвитку, навчання та виховання здобувачів початкової освіти такі як особистісно орієнтований, компетентнісний, інтегрований та діяльнісний підходи.

Мистецтво оточує дитину кожен день і всюди, це впливає на неї, на її емоції, настрої, поведінку, світогляд. Такий вплив здійснюється за допомогою кольорів, звуків тощо. Мистецтво – це так званий міст, що з'єднує два зовсім різні світи, а саме: світ фантазії та світ реальний. Діти є найбільш вразливими до артвпливів, особливо учні початкової ланки, що актуалізує необхідність особистісно-розвиваючого та здоров'я-підтримуючого направлення освіти в початковій школі.

У нашій країні та за кордоном стрімко зростає інтерес до застосування методів арттерапії у психології, освіті, у соціальній сфері та інших галузях. Питанням застосування арттерапевтичних технологій в освітньому процесі присвятили свої роботи такі дослідники, як О. Вознесенська, Т. Зінкевич-Євстигнеєва, В. Кокоренко, А. Ковінько, М. Козігора, В. Костіков, А. Копитін, Л. Лебедева, О. Тадеуш та багато інших. Арттехнології та арттерапія мають багато спільного, але, користуючись одними засобами, вирішують різні завдання. Арттерапія спрямована на психологічну корекцію та лікування, у свою ж чергу арттехнології сприяють досягненню цілей та вирішенню завдань розвитку особистості та її освіти.

Оскільки арттехнології включають засоби і методи, що сприяють більш якісному і ефективному навчанню і вихованню, то їх завдання включають створення позитивного, мотивованого процесу навчання і виховання, а також умов особистісного розвитку. Вирішення цих завдань можливе через усвідомлення та активізацію життєвих ресурсів; розвиток та активізацію творчого потенціалу; навчання навичок саморегуляції; навчання комунікативних навичок; розвиток сфери сприйняття. Основні принципи арттехнології базуються на співпраці та творчому партнерстві всіх учасників освітнього процесу, принципі новизни, принципі педагогічного оптимізму [4, с. 138]. Кожна технологія, яку використовує вчитель на уроці, повинна реалізувати основні освітні цілі. За допомогою використання засобів мистецтва на уроках в початковій школі можна реалізувати виховну, корекційну, діагностичну та розвивальну функції.

В початковій школі використовуються такі методи арттерапії:

1. Музикотерапія. Цей вид терапії існує у двох формах: рецептивній і активній. Рецептивна – сприймання музики з корекційною метою. Активна форма полягає у відтворенні музичних творів, вияві фантазій, імпровізацій. Музика стає захисним механізмом, який перетворює негативні емоції, гнів, страх, агресію в соціально прийнятну форму в процесі творчості.

2. Фототерапія. Полягає в створенні або сприйнятті готового продукту з метою активізації різних сенсорних систем (зору, кінестетики, тактильної чутливості), розвитку творчої уяви, власного бачення ситуації.

3. Ізотерапія. Вияв внутрішніх переживань через малюнок. Працюючи над цим видом роботи, учні розвивають абстрактно-логічне мислення, виражають стан, у якому вони перебувають.

4. Пісочна терапія. Ця технологія впливає на розвиток дрібної моторики, творчого самовираження, посилює пізнавальний інтерес. Працюючи з піском, школярі малюють образи, ліплять фігурки улюблених героїв, тварин, прикраси, об'єкти живої і неживої природи.

5. Казкотерапія. Її сутність полягає у цілеспрямованому впливі казки на свідомість дитини. Через сюжет учні вчаться розуміти вчинки персонажів і їх наслідки, бачити зворотній бік проблеми (добро – зло,

щедрість – жадоба), намагаються проявляти себе, будувати громадянську позицію.

6. Лялькотерапія. Використання цього виду мистецтва сприяє розвитку мовлення дитини, навичок комунікації, орієнтування в просторі, покращенню стосунків із батьками, адже виготовлення деяких ляльок відбувається разом із ними.

7. Драматерапія. Досить творчий вид взаємодії, який дозволяє учням розвивати своє мовлення, його виразність і чіткість, працювати над мімікою та жестами, краще розуміти свої можливості, покращувати стосунки з однолітками.

Ці арттерапевтичні технології дозволяють проводити діагностичну та психокорекційну роботу зі школярами – визначити причини суперечок у малій групі та створити простір для їх попередження; встановити проблеми окремого індивіда та врегулювати емоційний стан тих учнів. Також при використанні різних прийомів арттерапії розвивається дрібна моторика, мисленнєві процеси (уява, увага, спритність тощо), розширюється кругозір молодших школярів. Одне з важливих переваг арттерапії в тому, що мистецтво дозволяє в прихованій символічній формі реконструювати конфліктну травматичну ситуацію і знайти її вирішення завдяки тому, що творчість – є однією з трансформуючих сил для подолання страху, тривоги, що виникли у зв'язку з внутрішнім конфліктом.

Найпопулярніший та найбільш простий у виконанні метод – терапія образотворчим мистецтвом, або ізотерапія. Такий метод дуже часто використовують дитячі практичні психологи в якості діагностичного, адже саме малюнок дозволяє проводити первинну діагностику стану емоційної сфери людини. Для дітей молодшого шкільного віку невербальні засоби часто стають основними для вираження і пояснення сильних переживань, тому що у словесному поясненні їх у дітей можуть виникати певні труднощі. Під час малювання у дитини розвиваються складні рухи кистей рук (зокрема, обертальних), відчуття дотику, практичного мислення, зоровомоторної координації, малювання стимулює розвиток лівої півкулі головного мозку дитини. Можливість показати плоди своєї праці іншим наповнює душу дитини позитивними емоціями через

усвідомлення своєї творчості, унікальності свого твору, гордості за нього і, в кінцевому рахунку, за себе як автора.

Велику виховну й стимулюючу роль у розвитку творчої уяви учнів початкової школи відіграють конкурси, свята, виставки. Такі виставки можна організовувати з нагоди свят, наприкінці навчального року. Для оформлення виставки важливе значення має експозиція робіт. Як правило, на виставках можна проводити конкурси на кращу тематичну композицію чи декоративну роботу. Оформлюючи самостійно виставку робіт, здобувачі початкової освіти безпосередньо стикаються з конструктивною геометрією, макетуванням, шрифтографією тощо. Дитячий малюнок є своєрідним аналогом мови.

Арттехнології, як метод невербальної експресії, застосовується для розвитку емоційної сфери, вираження почуттів та емоцій учнів початкової ланки. Спілкування з мистецтвом, залучення учнів до художньо-естетичних цінностей – це глибоко емоційний процес, який ґрунтується на співпереживанні, спостережливості, творчій уяві. Впливаючи на емоційну сферу, мистецтво виконує комунікативну, регулятивну, катаристичну функції. Спільна участь дитини, її однолітків та педагогів у процесі створення художнього твору розширює її соціальний досвід, вчить адекватній взаємодії та спілкуванню у спільній діяльності, забезпечує корекцію порушень комунікативної сфери.

Арттехнології мають на меті – гармонійний розвиток дитини, розширення можливостей її соціальної адаптації за допомогою мистецтва, сприяє розвитку емоційного інтелекту. А розвиненість емоційного інтелекту в учнів молодших класів сприяє зростанню їхньої навчальної успішності, здатності до концентрування уваги, покращує протікання мнемічних процесів [3, с. 114].

Використання арттехнологій у роботі з учнями початкової школи дає можливість розкрити невичерпний творчий потенціал, закладений у кожній людині, та використати цей потенціал з метою досягнення душевного здоров'я, внутрішнього благополуччя та гармонії з оточуючими. Використання цього методу допомагає дитині позбутися тривоги, емоційно та особистісно пізнавати себе та інших людей; сприяє пізнанню навколишнього світу; допомагає реалізувати свої

здібності, уміння активізуватися, розслаблятися; висловлювати свої емоції та почуття.

Таким чином, розвиток емоційної сфери здобувачів початкової освіти не можливий без мистецтва – найпотужнішого засобу виховання та освіти, тому що арттехнології сприяють гармонізації особистості через формування здібностей самопізнання та самовираження, коригують психоемоційний стан дитини, психофізіологічні процеси за допомогою мистецтва. Дитина в НУШ є активним суб'єктом творчої діяльності, вільно спілкується з мистецтвом, освоює терміни та поняття, пов'язані з ним, розширює межі своєї діяльності за власною ініціативою та бажанням. Орієнтація на особистісний розвиток та психоемоційне здоров'я дитини, прояв уваги до її внутрішнього світу, турбота про її індивідуальні творчі здібності, також є неодмінною умовою емоційного розвитку особистості.

Список використаних джерел:

1. Жучкова С. А. Розвиток емоційного інтелекту засобами арт-методів. URL: <https://www.schoollife.org.ua/114-2019/>
2. Козігора М. А. Арт-терапія як засіб навчання і виховання учнів початкової школи. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 7(59). С. 198–201.
3. Прядко О. М. Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку засобами музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2021. Випуск 195. С. 110–114.
4. Шищенко В., Канівець Н. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до використання арт-технологій у роботі з молодшими школярами. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 22. С. 138–141. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_3/31.pdf